

La recerca en comunicació

Marta Civil i Serra

Institut de la Comunicació de la
Universitat Autònoma de Barcelona (InCom-UAB)

Durant el bienni 2019–2020, la recerca en comunicació a Catalunya es veu afectada per la pandèmia de la Covid-19, declarada per l'Organització Mundial de la Salut el març de 2020. En l'àmbit de les polítiques públiques, la Unió Europea dels 27, ja sense el Regne Unit, decideix destinar la major partida extraordinària de la seva història a la reconstrucció de l'Europa post-Covid, i coordinar, de manera molt precisa, la recerca finançada amb pressuposts públics a escala regional, estatal i europea. Tenint en compte aquest context, el capítol se centra en l'anàlisi dels projectes d'R+D+I en comunicació dirigits per investigadors de Catalunya i finançats pel govern d'Espanya; els projectes de recerca en comunicació que opten, a proposta de la Generalitat de Catalunya, a ser finançats pels fons de recuperació europeus Next Generation UE; i la producció científica de tesis doctorals en comunicació defensades a les universitats catalanes.

CIVIL I SERRA, Marta (2021): "La recerca en comunicació", a CIVIL I SERRA, Marta; LÓPEZ, Bernat, eds.: *Informe de la comunicació a Catalunya 2019–2020* [En línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Col·lecció Lexikon Informes, 7, pàg. 49–63. ISSN 2014-2773. ddd.uab.cat/record/245275

**Entre 2008 i 2018
la implantació de
l'Espai Europeu
d'Educació
Superior (EEES)
transforma
el sistema
universitari amb
el disseny de
nous estudis
oficials de grau i
postgrau (màster
i doctorat)**

.....

1. Introducció¹

El capítol que presentem està estructurat en cinc apartats, amb l'objectiu de radiografiar l'evolució de la recerca en comunicació durant el bienni 2019–2020 a Catalunya. Seguint la tendència d'edicions anteriors, ens aproximem a la investigació en comunicació social des de dues branques científiques: les ciències socials i jurídiques, i les arts i les humanitats.

En el primer apartat del capítol, a mode de context, aportem una breu retrospectiva històrica sobre la dècada precedent (2008–2018), que dona pas al segon apartat, dedicat a les polítiques públiques de recerca en l'àmbit europeu, espanyol i català, les quals durant el bienni aconseguen alinear-se, per unir esforços i traçar les principals línies estratègiques, claus en el futur procés de reconstrucció econòmica i social post-Covid. En aquest apartat també analitzem com l'impacte de la pandèmia ha provocat, entre altres, que la nova convocatòria de grups de recerca reconeguts per la Generalitat de Catalunya s'hagi posposat fins a la tardor de 2021 (l'anterior, de 2017, havia de tenir vigència fins al 2020). Com a novetat, ens centrarem a conèixer quins dels 27 projectes presentats per la Generalitat de Catalunya, susceptibles de ser finançats pels fons de recuperació Next Generation UE, són de l'àmbit de la recerca en comunicació.

El tercer apartat se centra en l'anàlisi dels projectes de Recerca, Desenvolupament i Innovació (R+D+I) de comunicació de l'àmbit de les ciències socials i les humanitats, liderats per investigadors d'universitats de Catalunya i finançats pel Govern d'Espanya, en les modalitats de Generació de Coneixement i Reptes d'Investigació. S'aporten dades de la convocatòria 2018 —que en tancar l'anterior *Informe* encara no s'havien fet públiques—, i també les corresponents a 2019. En canvi, no podem incloure les de 2020, perquè la convocatòria encara està pendent de resolució.

El quart apartat aprofundeix en les tesis doctorals en comunicació defensades a Catalunya, en departaments universitaris de ciències socials i humanitats. Finalment, el cinquè apartat, previ a les conclusions, aporta dades sobre la investigació en comunicació impulsada des de l'àmbit associatiu i organismes especialitzats.

2. Retrospectiva històrica (2008–2018): equiparació de la comunicació a la resta de ciències socials i universalització de la ciència oberta

La dècada compresa entre els anys 2008 i el 2018 suposa un veritable punt d'inflexió per a la recerca i els estudis universitaris oficials en comunicació. Tal com recollíem en anteriors edicions de l'*Informe*, la implantació de l'Espai Europeu d'Educació Superior (EEES) transforma el sistema universitari amb el disseny de nous estudis oficials de grau i postgrau (màster i doctorat), que permeten el reconeixement de les titulacions oficials entre els estats membres i fomenten la mobilitat dels estudiants i investigadors.

1. Aquest capítol s'ha elaborat en el marc del Grup Internacional d'Estudis sobre Comunicació i Cultura (InCom-UAB), reconegut com a Grup Consolidat de Recerca per la Generalitat de Catalunya per al període 2017–2021 (referència 2017 SGR 760).

A Catalunya, els estudis en comunicació evolucionen i es passa de les tres llicenciatures històriques (Periodisme, Publicitat i Relacions Públiques, i Comunicació Audiovisual) a una oferta de 46 estudis de grau, amb 23 titulacions diferents; 49 estudis de màsters oficials, i 14 programes de doctorat, el curs 2016–2017, i on totes les 12 universitats catalanes ofereixen algun estudi oficial en comunicació (CIVIL I SERRA, 2018).

Una de les novetats importants vinculades al desplegament dels nous plans d'estudis el trobem en el Reial decret 1393/2007, de 29 d'octubre, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments universitaris oficials (BOE, 30-10-2007), que reconeix per primera vegada la comunicació com a matèria bàsica dins la branca de coneixement de les ciències socials, equiparant-la a la ciència política, l'economia o la sociologia. Aquesta consolidació, gràcies a la insistència de la Conferència de Decans de Facultades de Ciencias de la Comunicación y de la Información de España i l'aleshores recent creada Asociación Española de Investigación de la Comunicación (AE-IC), permetrà que anys més tard els projectes de comunicació que es presentin en convocatòries competitives del govern d'Espanya puguin adscriure's a la subàrea de comunicació i no hagin d'acollir-se a altres subàrees que no li són pròpies.

Paral·lelament a l'increment de l'oferta dels estudis de comunicació, que fa brollar noves línies de recerca en comunicació i augmenta la recerca interdisciplinària, la Comissió Europea impulsa la necessitat de fer públics els resultats de les recerques finançades amb pressupost públic, perquè altres investigadors puguin accedir a aquest coneixement. L'estratègia cap a la universalització de la ciència oberta és liderada inicialment per les administracions i les universitats públiques, tot i que amb el pas del temps les universitats privades es veuen obligades a seguir també aquest camí de la transferència de la seva recerca, rendiment de comptes i transparència cap a la societat.

3. Les polítiques públiques de recerca en comunicació

Durant el bienni 2019–2020, les polítiques públiques en recerca catalanes, espanyoles i europees segueixen alineant-se per assolir més competitivitat internacional, tal com destacàvem en l'*Informe* anterior. Pel que fa a la inversió en R+D, el 2019 encara s'està lluny de l'objectiu d'inversió del 3% del producte interior brut que la Unió Europea havia previst per al 2020. Segons Eurostat, el 2019, la mitjana de la inversió en R+D de la UE-28 està en un 2,12% del PIB, mentre que a Espanya se situa en un 1,14%, i Catalunya, en un 1,52%.²

3.1. Context europeu: fons de recuperació per a l'Europa post-Covid

Durant el bienni 2019–2020, el desplegament de la ciència oberta, a través de l'European Open Science Cloud,³ conviu amb el final del programa marc Horitzó 2020⁴ i els últims detalls del nou programa Horitzó Europa 2021–2027,⁵ que entra en vigor l'1 de gener de 2021. Però l'esclat de la pandèmia, declarada per l'Organització Mundial de la Salut l'11 de març de 2020, obliga la Unió Europea dels 27 a

Durant el bienni 2019–2020, les polítiques públiques en recerca catalanes, espanyoles i europees segueixen alineant-se per assolir més competitivitat internacional

2. DIRECCIÓ GENERAL D'ANÀLISI ECONÒMICA. GENERALITAT DE CATALUNYA (2020): "La inversió en R+D a Catalunya des d'una perspectiva internacional comparada" [En línia]. Barcelona, 15 de desembre. apuntseconomia.blog.gencat-cat/2020/12/15/inversio-rd-catalunya-perspectiva-internacional-comparada

3. EUROPEAN COMMISSION: "European Open Science Cloud" [En línia]. ec.europa.eu/info/research-and-innovation/strategy/goals-research-and-innovation-policy/open-science/european-open-science-cloud-eosc_en

4. EUROPEAN COMMISSION: "Horizon 2020" [En línia]. ec.europa.eu/programmes/horizon2020

5. EUROPEAN COMMISSION: "Horizon europe" [En línia]. ec.europa.eu/info/horizon-europe_en

establir un pla de recuperació que suposa “el major paquet d’estímul mai finançat a través del pressupost de la Unió Europea” per aconseguir la reconstrucció de l’Europa post-Covid “més ecològica, digital i resilient”.⁶ L’acord s’assoleix el 17 de desembre de 2020, amb un total d’1,8 bilions d’euros, repartits en un pressupost a llarg termini, i un instrument temporal concebut per impulsar la recuperació anomenat Next Generation UE de 750.000 milions d’euros. D’aquest darrer pressupost, 5.400 milions d’euros es destinen a complementar el programa marc Horitzó Europa, que acaba tenint una dotació final de 95.500 milions d’euros, fet que el converteix en el programa d’R+D “més ambiciós del món”.⁷ El desplegament del programa es basa en tres pilars: ciència excel·lent, desafiaments globals i competitivitat industrial europea, i Europa innovadora.

6. COMISIÓN EUROPEA: “Plan de recuperación para Europa” [En línia]. ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_es

7. AGAUR: “Horizon Europe. Programa Marc de Recerca i Innovació de la Unió Europea 2021–2027” [En línia]. gencat.cat/ca/detalls/article/Horizon-Europe

8. MINISTERIO DE CIENCIA E INNOVACIÓN: *Estrategia Española de Ciencia, Tecnología e Innovación 2021–2027* [En línia]. um.es/documents/1718090/18815392/EECTI-2021-2027.pdf/3d5a599b-49bb-444c-924d-bcdacffd250e

9. GENERALITAT DE CATALUNYA (2020): *Pacte Nacional per a la Societat del Coneixement* [En línia]. Barcelona: Secretaria d’Universitats i Recerca (Generalitat de Catalunya). gencat.cat/web/.content/actualitat/pacte-nacional-societat-coneixement/documents/document_final_multiidioma/Pacte-Nacional-per-a-la-Societat-del-Coneixement.pdf

10. JUNTS; ERC (2021): “Acord de Govern entre Junts i ERC” [En línia]. segre.com/uploads/documentos/2021/05/18/_acorddegovernentrejuntsierc_69a04504.pdf

11. Fruit d’aquest acord el Departament de Recerca i Universitats, de nova creació i dirigit per Gemma Geis (Junts), assumeix les competències en polítiques universitàries i de recerca, incloses les de recerca en salut, que anteriorment estaven adscrites al Departament de Salut.

3.2. Context espanyol: nova estratègia científica i complet desplegament de l’Agència Estatal d’Investigació

L’any 2019 es viu un període polític convuls a escala espanyola, marcat per la convocatòria d’eleccions al Congrés dels Diputats del 28 d’abril de 2019. La falta d’acord per constituir govern condueix a unes noves eleccions, que se celebren el 10 de novembre de 2019, i que donen lloc al primer govern de coalició en democràcia (Partit Socialista Obrer Espanyol / Unides Podem), encapçalat pel president Pedro Sánchez. Fruit d’aquesta nova legislatura les competències en recerca quedaran desglossades entre el Ministeri d’Universitats, amb el sociòleg Manuel Castells al capdavant (a proposta d’Unides Podem), i el Ministeri de Ciència i Innovació, encapçalat per l’enginyer i astronauta Pedro Duque, que ja havia dirigit el Ministeri de Ciència, Innovació i Universitats en l’anterior legislatura (a proposta del PSOE).

Entre els documents prioritaris en R+D+I, el Consell de Ministres aprova el 8 de setembre de 2020 l’*Estrategia Española de Ciencia, Tecnología e Innovación 2021–2027*.⁸ Es tracta d’un marc de referència plurianual, amb la finalitat d’assolir un conjunt d’objectius compartits pel govern d’Espanya i els governs de les comunitats autònomes, i que coincideix temporalment amb el programa marc europeu Horitzó Europa 2021–2027. El document recull propostes per combatre problemes derivats de la pandèmia de la Covid-19 i també es planteja, entre altres fites, duplicar la inversió pública i privada en R+D+I a Espanya i que es pugui passar de l’1,14% del PIB l’any 2019 al 2,12% el 2027, xifra que suposa la mitjana europea de l’any 2019, tal com ja hem comentat anteriorment.

També cal destacar que durant el bienni, l’Agència Estatal d’Investigació adopta les plenes competències que li havien estat assignades l’any 2015, quan es va crear, com a instrument per al finançament públic de l’R+D+I a escala espanyola.

3.3. Context català: Pacte Nacional per a la Societat del Coneixement i definició dels projectes que opten als fons europeus Next Generation UE

A Catalunya, el govern de la Generalitat aprova el 9 de juny de 2020 el *Pacte Nacional per a la Societat del Coneixement*,⁹ un document que prèviament havia estat consensuat per tots els agents implicats. El *Pacte*

proposa accions concretes per sortir de la crisi arran de la pandèmia de la Covid-19 i planteja arribar a una inversió en R+D+I del 2,12% del PIB el 2024. Aquesta xifra s'assoliria amb un augment de la inversió pública del 0,58% al 0,75%, i amb mesures que impulsin la despesa privada en R+D, per tal que passi del 0,94% a l'1,37%. El *Pacte* defineix la creació d'una estratègia catalana de la ciència oberta i també preveu la creació de l'avantprojecte de la llei de la ciència de Catalunya, que hauria de culminar amb l'aprovació de la llei durant la nova legislatura, segons l'Acord de Govern entre Junts i ERC (Junts per Catalunya i Esquerra Republicana de Catalunya),¹⁰ que ha permès invertir com a nou president de la Generalitat Pere Aragonès (ERC), el 24 de maig de 2021, arran de les eleccions al Parlament del 14 de febrer de 2021.¹¹

L'any 2020, l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca de la Generalitat de Catalunya (AGAUR), davant l'esclat de la pandèmia, decideix allargar el termini de reconeixement dels grups consolidats de recerca de Catalunya per al període 2017–2020 fins al 2021 (*DOGC*, 08–06–2020). Publica la convocatòria extraordinària Pandèmies 2020, dotada amb 7,88 milions d'euros, però només un projecte de comunicació obté finançament, tot i que no està adscrit a les ciències socials o les humanitats, sinó a l'àmbit de l'enginyeria agrària.¹²

En paral·lel, la Generalitat de Catalunya també dedica un gran esforç a definir els 27 projectes emblemàtics susceptibles de ser finançats pels fons de recuperació europeus Next Generation UE i que s'estructuren en cinc eixos principals: economia per la vida, transició ecològica, digitalització, societat del coneixement i accions transversals.¹³ Si ens centrem en els projectes vinculats amb la recerca i la innovació, detec-tem especialment tres projectes que tindran una incidència directa en l'àmbit de la recerca en comunicació en general, i en la investigació audiovisual en particular. Tots els projectes han estat definits d'acord amb les 10 polítiques palanca del *Pla de Recuperació, Transformació i Resiliència* del Govern d'Espanya¹⁴ per potenciar la transició digital i ecològica.

En l'àmbit de l'economia per la vida destaca el projecte "Catalunya, motor de la innovació audiovisual i dels videojocs del sud d'Europa". Amb un pressupost plurianual de 290 milions d'euros, és una iniciativa conjunta entre la Generalitat de Catalunya, els ajuntaments de Barcelona, Terrassa, l'Hospitalet de Llobregat i Sant Joan Despí, el Consorci de la Zona Franca, el Parc Audiovisual de Catalunya, associacions professionals, plataformes i mitjans de comunicació, i suposarà la creació d'un centre de recerca i producció audiovisual de referència internacional.¹⁵ Un segon projecte, també de l'àmbit de l'economia per la vida, és "Capacitació i talent digital per al s. XXI", amb un total pressupostat de 65,3 milions d'euros. Comptarà amb la Generalitat, les diputacions, diversos ajuntaments, les universitats públiques, la Fundació Mobile World Capital Barcelona, TV3 i Maldita.es, entre altres institucions.

En l'àmbit de la transformació digital destaca el projecte "Hub d'intel·ligència artificial i tecnologies de la llengua, motor per a les empreses", valorat en 67,5 milions d'euros, liderat per la Generalitat, el Consell de l'Audiovisual de Catalunya i l'Eurecat, per crear una infraestructura de veu per al català i un banc de dades lingüístiques digitals.

12. Es tracta del projecte "Science-Based Education and Communication to Fight Covid19 and Future Pandemics (IlerCOVID)", dirigit per Paul Christou, coordinador del grup de recerca consolidat Unitat de Biotecnologia i Bioeconomia Agrària de l'Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Agrària (Universitat de Lleida), finançat amb 350.000 euros. Font: AGAUR (2021): *Segona proposta de resolució provisional de la convocatòria d'ajuts per al finançament de projectes de recerca, en el marc de la convocatòria "Replegar-se per créixer: l'impacte de les pandèmies en un món sense fronteres visibles" (Pandèmies 2020)* [En línia], 11 de maig. tauler.seu.cat/pagDetall.do?idEdicte=300474&idens=1, i contacte personal amb el Vicerectorat de Recerca i Transferència (UdL), maig de 2021.

13. GENERALITAT DE CATALUNYA (2021): *Next Generation Catalonia* [En línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya, febrer. economia.gencat.cat/web/.content/20_departament_gabinet_tecnic/arxius/pla-recuperacio-europa/next-generation-catalonia.pdf

14. GOBIERNO DE ESPAÑA (2021): *Plan de Recuperación, Transformación y Resiliencia* [En línia]. portal.mineco.gob.es/es-es/ministerio/areas-prioritarias/Paginas/PlanRecuperacion.aspx

15. PARC AUDIOVISUAL DE CATALUNYA (2020): "Aliança institucional i empresarial per impulsar a Catalunya el centre de referència de recerca i producció audiovisual i digital del sud d'Europa" [En línia], 17 de desembre. parcaudiovisual.cat/alianza-institucional-i-empresarial-per-impulsar-a-catalunya-el-centre-de-referencia-de-recerca-i-produccio-audiovisual-i-digital-del-sud-deuropa

En les convocatòries d'R+D+I 2018 i 2019 detectem 40 projectes finançats i dirigits per investigadors d'universitats catalanes: 22 en la modalitat de Generació de Coneixement i 18 en la de Reptes d'Investigació

4. Els projectes d'R+D+I competitius

El desplegament progressiu del Pla Estatal d'Investigació Científica i Tècnica i d'Innovació 2017–2020 aporta canvis de diverses magnituds. D'una banda, l'any 2018, el Programa Estatal de Foment de la Investigació Científica i Tècnica d'Excel·lència que s'havia dut a terme des de 2013 passa a denominar-se Programa Estatal de Generació de Coneixement i Enfortiment Científic i Tecnològic del Sistema d'R+D+I (amb la modalitat de projectes de Generació de Coneixement), mentre que el Programa Estatal d'R+D+I Orientada als Reptes de la Societat segueix convocant-se amb el mateix nom (i amb la modalitat de Reptes d'Investigació, per resoldre problemes concrets vinculats als vuit grans reptes de la societat inclosos al Pla Estatal).

Tanmateix, l'any 2019 suposa un punt d'inflexió en les convocatòries competitives d'R+D+I del Govern d'Espanya, amb dues novetats rellevants. D'una banda es publica una única convocatòria de projectes d'R+D+I, amb dues modalitats: Generació de Coneixement i Reptes d'Investigació; i de l'altra, és la primera vegada que la subvenció és amb càrrec als pressupostos de l'Agència Estatal d'Investigació, amb un finançament igual al de la convocatòria de 2018, de 362 milions d'euros.¹⁶

A continuació analitzem els projectes d'R+D+I en comunicació dirigits per investigadors de les universitats de Catalunya, concedits en les convocatòries 2018 i 2019, tal com recull la taula 1.

En les convocatòries 2018 i 2019 detectem un total de 40 projectes finançats, 22 en la modalitat de Generació de Coneixement, que obtenen un pressupost global de 728.783 euros, i 18 de Reptes d'Investigació, que assoleixen un finançament de 688.611 euros.

16. Vegeu la convocatòria de l'Agència Estatal d'Investigació de 2019 a aei.gob.es/stfls/MICINN/Ayudas/PE_2017_2020/PE_Orientada_Retos_Sociedad/FICHEROS/Proyectos_IDI_Retos_Investigacion/RESOLUCION_CONVOCATORIA_PROYECTOS_IDI_2019.pdf

Taula 1. Projectes d'R+D en comunicació d'investigadors de Catalunya, finançats en les convocatòries del Govern d'Espanya, en les modalitats de Generació de Coneixement i Reptes d'Investigació (2018–2019)

Univ.	Departament	Investigador/a principal	Títol del projecte / Referència de concessió	Branca científica / Subàrea	Període	Total concedit (en euros)
Generació de Coneixement						
Universitats públiques						
UAB	Comunicació Audiovisual i Publicitat	García Muñoz, Núria; Delgado Reina, Matilde	De la hegemonía a la competencia: transformaciones en las estrategias programáticas de las televisiones públicas europeas en los últimos 30 años (UE5). PGC2018-094863-B-I00	CS (COM)	2019–2022	78.650,00
	Filosofia	Torrenço, Giuliano	Rethinking and Communicating Time. PID2019-108762GB-I00	H (FIL)	2020–2024	20.086,00
	Mitjans. Comunicació i Cultura	Fernández Alonso, Isabel	Impacto de la financiación pública en la economía de las empresas mediáticas privadas: subvenciones y publicidad institucional. Análisis del caso español (2008–2020). PGC2018-093887-B-I00	CS (COM)	2019–2021	37.510,00
	Sociologia	Tena Sánchez, Jordi	Opinion dynamic, collective action and abrupt social changes. The role of preference falsification and social networks. PID2019-107589GB-I00	CS (SOC)	2020–2024	66.913,00

Univ.	Departament	Investigador/a principal	Títol del projecte / Referència de concessió	Branca científica / Subàrea	Període	Total concedit (en euros)
Generació de Coneixement						
Universitats públiques						
UB	Antropologia Social	Orobitg Canal, Gemma	Comunicación indígena y patrimonio cultural en América Latina: conservación, revitalización y creatividad. PGC2018-095841-B-I00	H (HIS)	2019–2021	26.620,00
	Biblioteconomia, Documentació i Comunicació Audiovisual	Ardanuy Baró, Jordi	Redes de colaboración científica en Ciencias Sociales y Humanidades en Europa: análisis de la participación en proyectos y de la coautoría. PGC2018-096586-B-I00	CS (COM)	2019–2022	27.830,00
		Grané Oro, Maria; Crescenzi Lanna, Lucrezia	Rediseñando apps educativas de calidad dirigidas a la primera infancia. PGC2018-096233-A-I00	H (EDU)	2019–2021	30.250,00
	Filologia Hispànica, Teoria de la Literatura i Comunicació	Viñas Piquer, David	Usos de la Teoría en la literatura y el cine españoles del siglo XXI. PID2019-108841GB-I00	H (LFL)	2020–2023	33.275,00
	Història de l'Art	Monterde Lozoya, José Enrique; Casals Navas, Josep	El pensamiento cinematográfico en España: de los orígenes a los años 60. PID2019-109447GB-I00	H (ART)	2020–2023	24.200,00
UdG	Història i Història de l'Art	Quintana Morraja, Àngel	Mundos virtuales en el cine de los orígenes: dispositivos, estética y públicos. PGC2018-096633-B-I00	H (ART)	2019–2021	36.300,00
	Institut de Llengua i Cultura Catalanes	Pla, Xavier	Josep Pla y el periodismo literario en Cataluña, España y Europa (1918–1981): análisis, interpretación y difusión de un espacio narrativo entre la ficción y la no-ficción. PGC2018-101783-B-I00	H (LFL)	2019–2022	47.190,00
UPF	Comunicació	Guerrero Solé, Frederic	Polarización, duplicación de audiencias activas y populismo en Twitter. Análisis de la influencia de los discursos populistas en los debates políticos en España (2016–2020). PGC2018-097352-A-I00	CS (COM)	2019–2021	47.190,00
		Mauri de los Ríos, Marcel; Rodríguez Martínez, Ruth	Instrumentos de rendición de cuentas ante la desinformación: impacto de las plataformas de <i>fact checking</i> como herramientas de <i>accountability</i> y propuesta curricular. PID2019-106367GB-I00	CS (COM)	2020–2024	42.350,00
		Pont Sorribes, Carles	Comunicación de crisis y emergencias en <i>Social Media</i> . Estudio de su uso en España y diseño de protocolos informativos para instituciones y medios de comunicación. PID2019-109064GB-I00	CS (COM)	2020–2024	30.250,00
		Roca Cuberes, Carles	La comunicación <i>mobile dating</i> en España y la transformación de las relaciones afectivo-sexuales. PGC2018-101682-B-I00	CS (COM)	2019–2021	44.770,00
	Traducció i Ciències del Llenguatge	Zabalbeascoa Terran, Patrick	El multilingüismo de la ficción audiovisual y sus traducciones para España en plataformas digitales. PGC2018-099823-B-I00	H (LYL)	2019–2021	26.620,00
		Bisiada, Mario; Aguilar, María	<i>Frames</i> y narrativas de la migración y de la traducción en Europa. PID2019-107971GA-I00	H (LYL)	2020–2024	32.549,00

Univ.	Departament	Investigador/a principal	Títol del projecte / Referència de concessió	Branca científica / Subàrea	Període	Total concedit (en euros)
Generació de Coneixement						
Universitats públiques						
URV	Estudis de Comunicació	Capriotti Peri, Vicente-Paul	La Comunicación Institucional Digital 2.0 de las universidades. Análisis comparativo de las universidades españolas con las universidades de referencia a nivel internacional. PID2019-106053GB-I00	CS (COM)	2020-2023	27.830,00
		Quílez Esteve, Laia	Articulaciones del género en el documental español contemporáneo: una perspectiva interseccional. PGC2018-097966-B-I00	CS (FEM)	2019-2021	48.400,00
Universitats privades						
UAO-CEU	Comunicació, Educació i Humanitats	Alabrús Iglesias, Rosa Maria	El discurso religioso y la gestión de las emociones femeninas en Cataluña entre el Barroco y la Ilustración. PGC2018-094899-B-C54 [Coordinat]	H (HIS)	2019-2021	15.730,00
UOC	Estudis de Ciències de la Informació i la Comunicació	Aranda, Daniel	Educación Social Digital. PGC2018-095123-B-I00	CS (COM)	2019-2021	48.400,00
	Estudis de Dret i Ciència Política	Balcells Padullés, Joan; Borge Bravo, Rosa	La nueva esfera pública <i>online</i> en el sistema deliberativo: la deliberación política en Twitter y en las plataformas de los partidos políticos en España. PID2019-110000GB-I00	CS (CPO)	2020-2023	54.450,00
Reptes d'Investigació						
Universitats públiques						
UAB	Comunicació Audiovisual i Publicitat	Guimerà i Orts, Josep Àngel; Casado, Miguel Ángel	Plataformas del audiovisual y juventud: contenidos, estrategias empresariales y percepción de la audiencia. RTI2018-095213-B-I00	CS (COM)	2019-2021	25.410,00
		Soto Sanfiel, María Teresa	Representación LGBTI+ en la ficción seriada española y eficacia en la reducción de prejuicios por orientación sexual e identidad de género. PID2019-110351RB-I00	CS (COM)	2020-2024	50.820,00
UB	Biblioteconomia, Documentació i Comunicació Audiovisual	Abadal Falgueras, Ernest	Ciencia Abierta en España: una aproximación global para evaluar su grado de implementación. RTI2018-094360-B-I00	CS (COM)	2019-2021	45.375,00
		Sánchez, Lydia; Prats Cuevas, Joaquín	La educación mediática y la dieta informativa como indicadores de la capacidad de análisis crítico de contenidos informativos en futuros maestros. PID2019-107748RB-I00	H (EDU)	2020-2023	37.510,00
	Cognició, Desenvolupament i Psicologia de l'Educació	Castells Gómez, Núria; Garcia-Mila, Maria Mercè	Uso crítico de la información en estudiantes de secundaria: lectura y escritura de textos argumentativos. RTI2018-097289-B-I00	H (EDU)	2019-2021	25.652,00
	Didàctica i Organització Educativa	Alonso Cano, Cristina	Jóvenes y móviles en el aula. Discursos y dinámicas de prohibición, promoción e indeterminación. PID2019-108041RB-I00	H (EDU)	2020-2023	24.200,00
	Educació Lingüística i Literària i de Didàctica de les Ciències Experimentals i de la Matemàtica	Pujolà Font, Joan Tomàs	Gamificación y TIC para el desarrollo de la competencia comunicativa en la enseñanza de lenguas extranjeras: análisis de intervenciones didácticas. RTI2018-096489-B-I00	H (EDU)	2019-2021	42.471,00

Univ.	Departament	Investigador/a principal	Títol del projecte / Referència de concessió	Branca científica / Subàrea	Període	Total concedit (en euros)
Reptes d'Investigació						
Universitats públiques						
UdL	Dret Públic	Salamero Teixidó, Laura	Salud pública en transformación: desinformación, alimentación y cambio climático. PID2019-107212RA-I00	CS (DER)	2020–2023	25.410,00
UPF	Comunicació	Codina, Lluís	Narración interactiva y visibilidad digital en el documental interactivo y periodismo estructurado. RTI2018-095714-B-C21	CS (COM)	2019–2021	44.165,00
		Díaz Noci, Javier	Noticias, redes y usuarios en el sistema híbrido de medios. Transformación de la industria de medios y la noticia en la era post-industrial. RTI2018-095775-B-C43 [Coordinat]	CS (COM)	2019–2021	24.200,00
		Feixa Pampols, Carles	¿Legalizar a las bandas? La constitución de asociaciones a partir de agrupaciones juveniles de calle en España, Ecuador y El Salvador: evaluación y prospectiva (2000-2025). PID2019-110893RB-I00	CS (SOC)	2020–2023	56.023,00
		Scolari, Carlos Alberto	Plataformas de comunicación, fuerza de trabajo y aprendizaje informal. PID2019-109846RB-I00	CS (COM)	2020–2023	44.770,00
URV	Història i Història de l'Art	Belzunegui Erasó, Àngel Gabriel	Prevención del consumo de drogas y juegos de azar en adolescentes: la paradoja de la información. El caso de Tarragona. PID2019-104310RB-C21 [Coordinat]	CS (SOC)	2020–2023	48.763,00
Universitats privades						
UIC	Comunicació	Pardo, Rebeca ^A	Visibilizando el dolor: narrativas visuales de la enfermedad y <i>storytelling</i> transmedia. RTI2018-098181-A-I00	H (ART)	2019–2021	36.300,00
UOC	Estudis de Ciències de la Informació i la Comunicació	Roig Telo, Antoni; Sánchez Navarro, Jordi	Culturas narrativas: <i>storytelling</i> digital, acción social y creación de públicos. RTI2018-098417-B-I00	CS (COM)	2019–2021	36.300,00
	Estudis d'Economia i Empresa	Rodríguez Ardura, Inma	Impacto de las comunicaciones digitales en la elección de marca. Análisis experimental y neurocientífico en servicios. PID2019-111195RB-I00	CS (EYF)	2020–2024	48.642,00
URL	Comunicació i Relacions Internacionals	Aran Ramspott, Sue	Vida mediática en la adolescencia. Valores, identidades y estereotipos en los medios sociales. PID2019-107763RB-I00	CS (COM)	2020–2023	36.300,00
		Masip Masip, Pere	Consumo informativo, redes sociales y pluralismo en el sistema híbrido de medios. RTI2018-095775-B-C44 [Coordinat]	CS (COM)	2019–2021	36.300,00

^A El projecte havia estat adscrit inicialment a la UAO-CEU, però el 25-09-2019 la investigadora principal obté el trasllat a la UIC, coincidint amb la seva incorporació laboral a aquesta universitat. Font: comunicació personal amb Rebeca Pardo, abril de 2021.

Nota: branca científica CS: Ciències Socials; H: Humanitats. Subàrees: ART: art, belles arts i museística; COM: comunicació; CPO: ciència política; DER: dret; EDU: ciències de l'educació; EYF: empreses i finances; FEM: estudis feministes, de les dones i gènere; FIL: filosofia; HIS: història; LFL: literatura, filologia, llengües i cultures antigues i estudis culturals; LYL: lingüística i llengües; SOC: sociologia i antropologia social.

Font: elaboració pròpia a partir de l'AGENCIA ESTATAL DE INVESTIGACIÓN (2019a; 2019b; 2020) i departaments universitaris, comunicació personal.

Durant el bienni 2019–2020 hem detectat un total de 149 tesis en comunicació defensades, 87 el 2019 i 62 el 2020, xifra que suposa una baixada del 6,29% respecte del bienni anterior

.....

Per universitats, la UAB és la que més en defensa, amb 62, seguida per la UPF, amb 51; la URL, amb 8; la URV i la UOC, amb 6; la UVic-UCC, amb 5; la UB i la UIC, amb 4; i la UdG, amb 3

.....

Si ens centrem en els projectes concedits el 2018 i 2019, entres les dues modalitats, per universitats, la UB i la UPF són les que obtenen més projectes finançats, amb 10 cada una. La UAB perd el colideratge que va assolir amb la UPF durant el bienni anterior, i n'obté 6; la UOC, 4; la URV, 3; la UdG, la UAO-CEU, la UIC i la URL, 2; i la UdL, 1. En canvi, en aquest període, no hem detectat cap projecte específic de comunicació social liderat des de la UPC ni la UVic-UCC. Per àmbits temàtics, segueixen destacant projectes d'anàlisi audiovisual, comunicació política, alfabetització mediàtica i xarxes socials, i apareixen nous temes com la presència LGTBI en les sèries televisives, i la ciència oberta. Una menció especial mereix el projecte "Visibilizando el dolor: narrativas visuales de la enfermedad y *storytelling* transmedia", dirigit per Rebeca Pardo (UIC), que amb l'esclat de la pandèmia es converteix en un àmbit de màxima actualitat investigadora. Pel que fa a la direcció dels projectes, encara s'està lluny de la paritat de gènere, ja que 29 investigadors principals són homes i 20, dones.

Si en el capítol dedicat a la recerca en comunicació de l'*Informe 2017–18* reclamàvem que les convocatòries competitives no es resolguin, amb efectes retroactius, més tard del previst i amb una data oficial d'inici anterior a la data de concessió, aquest fet s'intenta corregir amb la convocatòria 2019, que es resol provisionalment el mes de juny i els projectes que s'aproven tenen data d'inici 1 de juny de 2020 i data de finalització 31 de maig de 2023 (per als que tenen una durada de tres anys) o 31 de maig de 2024 (per als que han de tenir una durada de quatre anys). Tanmateix, l'Agència Estatal d'Investigació ja ha avançat que preveu retards en la resolució de la convocatòria 2020, a causa de la pandèmia, i podria ser que hagi de tornar a resoldre amb efectes retroactius.

5. La producció de tesis doctorals en comunicació

En aquest apartat ens centrarem en l'anàlisi de la producció científica a partir de les tesis doctorals sobre comunicació defensades en departaments de ciències socials i humanitats de les universitats catalanes durant el bienni 2019–2020. Per al treball de camp ens hem basat en les bases de dades TDX (Tesis Doctorals en Xarxa) i TESEO (fitxer de les tesis doctorals de les universitats espanyoles), i en el contacte personal amb els departaments universitaris. A partir d'aquesta cerca, hem detectat un total de 149 tesis en comunicació defensades durant el bienni, 87 el 2019 i 62 el 2020. Aquesta xifra suposa una baixada del 6,29% respecte del bienni anterior, en què es van defensar 159 tesis, tal com recollíem en l'*Informe* anterior.

Per universitats, es confirma la tendència de biennis anteriors i la UAB és la universitat amb més tesis en comunicació defensades, amb un total de 62; seguida per la UPF, amb 51; la URL, amb 8; la URV i la UOC, amb 6; la UVic-UCC, amb 5; la UB i la UIC, amb 4; i la UdG, amb 3, tal com recull la taula 2.

Taula 2. Tesis doctorals sobre comunicació defensades a les universitats de Catalunya, per departaments (2019–2020)

Universitat	Departament/Institut	2019	2020	Total	
Universitats públiques					
UAB	Dept. d'Antropologia Social i Cultural	1	1	1	62
	Dept. d'Art i de Musicologia	1	0	1	
	Dept. de Comunicació Audiovisual i Publicitat	5	4	9	
	Dept. de Ciència Política i de Dret Públic	1	1	2	
	Dept. d'Economia de l'Empresa	1	0	1	
	Dept. de Filologia Catalana	0	1	1	
	Dept. de Filologia Espanyola	3	0	3	
	Dept. de Filosofia	0	1	1	
	Dept. de Mitjans, Comunicació i Cultura	12	7	19	
	Dept. de Periodisme i Ciències de la Comunicació	8	4	12	
	Dept. de Psicologia Bàsica, Evolutiva i de l'Educació	1	0	0	
	Dept. de Psicologia Social	1	0	0	
	Dept. de Publicitat, Relacions Públiques i Comunicació Audiovisual	0	1	1	
	Dept. de Sociologia	0	1	1	
	Dept. de Traducció i d'Interpretació i d'Estudis d'Àsia Oriental	3	3	6	
Institut de Govern de Polítiques Públiques	1	0	1		
UB	Dept. d'Antropologia Cultural i Història d'Amèrica i d'Àfrica	1	0	1	4
	Dept. de Biblioteconomia, Documentació i Comunicació Audiovisual	0	2	2	
	Dept. de Teoria i Història de l'Educació	1	0	1	
UdG	Dept. de Filologia i Comunicació	1	1	2	3
	Institut de Recerca en Turisme	1	0	1	
UPF	Dept. de Ciències Polítiques i Socials	0	2	2	51
	Dept. de Comunicació	24	17	41	
	Dept. de Dret	1	0	1	
	Dept. d'Economia i Empresa	1	0	1	
	Dept. d'Humanitats	1	0	1	
URV	Dept. de Traducció i Ciències del Llenguatge	4	1	5	6
	Dept. d'Economia	1	0	1	
	Dept. d'Estudis de Comunicació	2	1	3	
	Dept. de Filologies Romàniques	1	0	1	
UCC	Dept. d'Història i Història de l'Art	1	0	1	6
	Dept. de Ciències Jurídiques i Polítiques	0	1	1	
	Dept. de Comunicació	0	2	2	
	Dept. d'Economia i Organització d'Empreses	0	1	1	
UOC	Internet Interdisciplinary Institute (IN3)	5	1	6	6
URL	Dept. de Comunicació i Relacions Internacionals	2	6	8	8
UVic-UCC	Dept. de Comunicació	0	2	2	5
	Dept. de Traducció, Interpretació i Llengües Aplicades	2	1	3	
TOTAL		87	62	149	

Nota: en negreta, tesis defensades en departaments específics de comunicació.

Font: elaboració pròpia a partir de CIVIL I SERRA (2021), TDX, TESEO i consulta personal als departaments universitaris.

Durant el bienni 2019–2020 el nombre de tesis en comunicació defensades en llengua castellana arriba a 75 (50,34%); en anglès en són 48 (32,21%), amb un increment important respecte del període anterior, i en català, 22 (14,77%)

.....

Del total de tesis presentades durant el bienni, 90 són defensades en departaments específics de comunicació (un 60,40%) i 69 en altres departaments de ciències socials i humanitats no específics de comunicació (un 39,60%). Aquestes dades suposen un increment substancial de les tesis que es duen a terme des d'altres departaments no específics de comunicació, amb un augment considerable de tesis sobre temàtica audiovisual i cinematogràfica desenvolupades des de departaments de traducció.

Pel que fa a l'idioma, durant el bienni el nombre de tesis defensades en llengua castellana arriba a 75 (50,34%), seguida per la llengua anglesa, amb 48 tesis (32,21%), 22 en llengua catalana (14,77%), tres en portuguès (2,01%) i una en francès (0,67%). Aquestes xifres suposen un augment considerable de la proporció de tesis en anglès, que a l'anterior bienni se situaven en un 18,29% sobre el total.

Si ens centrem en l'àmbit temàtic, augmenten les tesis sobre identitat i diversitat de gènere, cinema, narrativa i traducció audiovisual, i història del periodisme. També es percep un lleuger augment de tesis sobre publicitat, màrqueting i xarxes socials, i segueixen destacant les obres sobre comunicació política, algunes centrades en el Procés i l'1-O, seguint la tendència del bienni anterior (CIVIL I SERRA, 2021).

Pel que fa a la perspectiva de gènere, si a l'*Informe* anterior detectàvem la quasi paritat, amb un total de 81 tesis defensades per homes i 78 per dones, en el bienni 2019–2020 les tesis defensades per dones (76) sobrepassen les defensades per homes (73). Tanmateix, aquesta quasi paritat de gènere encara no s'assoleix en l'àmbit de la direcció de tesis, on trobem 101 directors i 81 directores. També es detecta un augment de tesis doctorals codirigides, generalment amb acadèmics procedents de disciplines diferents. Les tesis codirigides suposen 45 de les 149 tesis defensades, una xifra que correspon al 30,20% del total.

La tendència de fer les tesis per compendi no ha quallat en l'àmbit de la comunicació social. En aquest sentit, l'interès per publicar en les revistes de més impacte, per consolidar la trajectòria del personal docent i investigador, dificulta que investigadors que es troben en la seva fase inicial investigadora puguin competir amb científics amb una trajectòria en recerca molt més consolidada.

6. La recerca en comunicació des de l'àmbit associatiu i organismes especialitzats

En l'àmbit associatiu, la Societat Catalana de Comunicació, filial de l'Institut d'Estudis Catalans, segueix tenint un paper vertebrador en el foment de la divulgació i la internacionalització de la recerca en comunicació a Catalunya, tal com destacàvem en l'*Informe* anterior. Durant el bienni organitza la segona edició del Congrés Internacional en Recerca en Comunicació, a la seu de l'IEC a Barcelona, el juny de 2019, i la tercera edició, telemàtica a causa de la pandèmia, el juny de 2020. Part de les aportacions presentades optaven a ser publicades a la revista *Comunicació*, que durant el bienni publica els volums 36 (núm. 1 i 2) i 37 (núm. 1 i 2). Pel que fa a la Secció de Filosofia i de Ciències Socials de

l'Institut d'Estudis Catalans, el catedràtic de comunicació (UPF) Jaume Guillemet n'és elegit president, en substitució de la professora titular de comunicació (UAB) Maria Corominas, que a la primavera de 2021 opta a ser vicepresidenta de l'Institut d'Estudis Catalans, en la candidatura encapçalada per la filòloga Teresa Cabré.

En l'àmbit espanyol, l'Asociación Española de Investigación de la Comunicación (AE-IC) anuncia la celebració de la vuitena edició del seu congrés biennal, que tindrà lloc a la Facultat de Ciències de la Comunicació (UAB) el juliol de 2022, en el marc dels actes commemoratius del 50è aniversari d'aquesta universitat degana en la implantació dels estudis i la recerca en comunicació a Catalunya.

Paral·lelament, el Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC) presenta, durant el bienni 2019–2020, l'*Informe 2018. L'audiovisual a Catalunya* i l'*Informe 2019. L'audiovisual a Catalunya*. En relació amb els Premis CAC a la investigació sobre comunicació audiovisual, de periodicitat anual, dotats amb 5.000 euros el primer premi i 2.000 euros el segon, es distingeix l'any 2019 amb el primer premi el treball de Sara Suárez Gonzalo (UPF) *Big data, poder y libertad. Sobre el impacto social y político de la vigilancia masiva*; i amb el segon premi, l'obra de Rafael Ventura Álvarez (UPF) *LGBT/Queer Media Studies. Aportaciones para su consolidación como campo de estudio*. A la convocatòria 2020, es guardona amb el primer premi el treball de Cristina Sánchez Sánchez (UPF) *La felicidad como problema y solución políticos. Análisis sobre lo socialmente deseable a través de las medidas de bienestar de gobiernos e instituciones internacionales y de los spots electorales españoles de antes y de después de la crisis económica de 2008*; i amb el segon premi, Guillem Suau Gomila (UPF) per l'obra *Microblogging electoral: usos y funciones en Twitter de la política emergente española en las campañas electorales del 20 de diciembre de 2015 y del 26 de junio de 2016*; i es fa una menció especial a la recerca de Verónica Israel Turim (URL) pel seu treball *Big data y recomendaciones algorítmicas en las SVOD: el caso de Netflix*.

Per la seva banda, el Col·legi del Màrqueting i la Comunicació de Catalunya crea El Hub del Màrqueting i la Comunicació de Catalunya, l'abril de 2021, per convertir-lo en motor d'acceleració del sector. Compta amb el suport de la Generalitat de Catalunya, la Diputació de Barcelona i l'Ajuntament de Barcelona, a més d'altres institucions com el CAC, el Clúster Audiovisual de Catalunya o l'Associació Empresarial de Publicitat.¹⁷

Abans de cloure aquest apartat, volem destacar també la tasca desenvolupada durant el bienni pel Col·legi de Periodistes de Catalunya en l'àmbit de la divulgació i la recerca en comunicació per combatre la desinformació. A més, el Col·legi també impulsa la campanya per reclamar al govern d'Espanya que l'activitat dels periodistes i comunicadors disposi d'un epígraf propi de l'impost sobre activitats econòmiques (IAE) i de la Clasificación Nacional de Actividades Económicas (CNAE). En cas d'aprovar-se, suposaria la consolidació real d'un sector que durant la pandèmia ha estat reconegut com a professió essencial, però que encara ara no té el reconeixement específic dins la cobertura professional, i que beneficiaria també els investigadors en comunicació que desenvolupen recerca fora del sistema universitari. En conjunt, suposaria la veritable consolidació del sector de la comunicació social, després

El Col·legi de Periodistes de Catalunya impulsa durant el bienni una campanya per reclamar al Govern d'Espanya que l'activitat dels periodistes i comunicadors disposi d'un epígraf propi de l'IAE i de la CNAE

17. Vegeu COL·LEGI DEL MÀRQUETING I LA COMUNICACIÓ DE CATALUNYA (2021): "Inauguració oficial d'EL HUB" [En línia]. Barcelona, 20 d'abril. marquetingicomunicacio.cat/inauguracio-oficial-del-hub-del-marqueting-i-la-comunicacio-de-catalunya

L'esclat de la pandèmia obliga les administracions a coordinar-se per definir els projectes susceptibles de ser finançats pels fons de recuperació Next Generation UE. Els projectes de recerca audiovisual que s'hi postulen haurien de tenir en compte l'aportació que pot fer la investigació universitària

.....

del reconeixement obtingut en el Reial decret 1393/2007 d'ordenació dels ensenyaments universitaris oficials, tal com destacàvem en el segon apartat d'aquest capítol.

7. Conclusions i reptes de futur

L'esclat de la pandèmia de la Covid-19 obliga les administracions públiques a coordinar-se per definir els projectes que seran susceptibles de ser finançats pels fons de recuperació Next Generation UE, en una estratègia conjunta entre la Generalitat de Catalunya, el Govern d'Espanya i la Comissió Europea. En aquest sentit, els projectes de recerca audiovisual que es postulen per situar Catalunya com a referència del sud d'Europa haurien de tenir en compte l'aportació que pot fer la investigació universitària.

En l'àmbit dels projectes de recerca competitius d'R+D+I sobre comunicació social, el Govern d'Espanya finança 40 projectes encapçalats per investigadors d'universitats catalanes en les convocatòries de 2018 i 2019, 22 en la modalitat de Generació de Coneixement, i 18 de Reptes d'Investigació, en què s'assoleix un finançament global d'1.417.394 euros. Aquesta xifra suposa un increment del 40,29% respecte de les convocatòries dels dos anys anteriors, quan es va obtenir un total de 887.349 euros (231.135 euros, el 2016, i 656.304 euros, el 2017, entre les dues modalitats).

Pel que fa a la defensa de tesis doctorals, es percep una lleugera davallada amb relació al nombre de tesis doctorals en comunicació defensades durant el bienni 2019–2020, amb 149 tesis, respecte de les 159 del període anterior. Es detecta un augment de tesis doctorals escrites en anglès, en detriment del castellà, i el percentatge de tesis en català es manté en un 14,77%. Com a aspecte destacable, el nombre de tesis doctorals defensades per dones (76) sobrepassa les defensades per homes (73), tot i que en l'àmbit de la direcció encara el pes dels homes és més gran, amb un 52,60%, respecte al de les dones, amb un 47,40%.

La possibilitat que el Govern d'Espanya aprovi un epígraf propi de l'IAE i de la CNAE per a l'activitat dels periodistes i comunicadors és, sens dubte, el repte més important del proper bienni. Suposaria un reconeixement acadèmic i professional i, alhora, serviria per reduir la precarietat laboral en un moment en el qual augmenta la recerca en comunicació impulsada des d'altres subàrees de les ciències socials i les humanitats (filologies, traducció, economia, antropologia, educació), i també des les ciències mèdiques i de la salut, i les enginyeries. Un reconeixement que reforçaria el paper que pot tenir la recerca en comunicació social en la futura era de recuperació post-Covid.

8. Referències

AGENCIA ESTATAL DE INVESTIGACIÓN. MINISTERIO DE CIENCIA, INNOVACIÓN Y UNIVERSIDADES (2019a): *Resolución de la Secretaría de Estado de Universidades, Investigación, Desarrollo e Innovación y Presidencia de la Agencia Estatal de Investigación, por la que se conceden ayudas correspondientes*

a la convocatoria 2018 de Proyectos de I+D de “Generación de Conocimiento”, del Programa Estatal de Generación de Conocimiento y Fortalecimiento Científico y Tecnológico del Sistema de I+D, en el marco del Plan Estatal de Investigación Científica y Técnica y de Innovación 2017–2020 [En línea]. Madrid: Agencia Estatal de Investigación (Ministerio de Ciencia, Innovación y Universidades), 26 d’agost. sede.micinn.gob.es/stfls/eSede/Ficheros/2019/Resolucion_de_concesion_PGC2018.pdf

AGENCIA ESTATAL DE INVESTIGACIÓN. MINISTERIO DE CIENCIA, INNOVACIÓN Y UNIVERSIDADES (2019b): *Resolución de la Secretaría de Estado de Universidades, Investigación, Desarrollo e Innovación y Presidencia de la Agencia Estatal de Investigación, por la que se conceden ayudas correspondientes a la convocatoria 2018 de Proyectos de I+D+i “Retos Investigación”, del Programa Estatal de I+D+i orientada a los Retos de la Sociedad, en el marco del Plan Estatal de Investigación Científica y Técnica y de Innovación 2017–2020* [En línea]. Madrid: Agencia Estatal de Investigación (Ministerio de Ciencia, Innovación y Universidades), 26 d’agost. sede.micinn.gob.es/stfls/eSede/Ficheros/2019/Resolucion_de_concesion_RTI2018.pdf

AGENCIA ESTATAL DE INVESTIGACIÓN. MINISTERIO DE CIENCIA E INNOVACIÓN (2020): *Resolución de la Presidencia de la Agencia Estatal de Investigación, por la que se conceden ayudas correspondientes a la convocatoria 2019 a “Proyectos de I+D+i” en el marco de los programas estatales de Generación de Conocimiento y Fortalecimiento Científico y Tecnológico del Sistema de I+D+i y de I+D+i orientada a los Retos de la Sociedad, convocatoria 2019* [En línea]. Madrid: Agencia Estatal de Investigación (Ministerio de Ciencia e Innovación), 1 de setembre. aei.gob.es/stfls/MICINN/Ayudas/PE_2017_2020/PE_Orientada_Retos_Sociedad/FICHEROS/Proyectos_IDI_Retos_Investigacion/Resolucion_de_concesion_PID_2019.pdf

CIVIL I SERRA, Marta (2018): “Los estudios universitarios en comunicación en España (2017). Análisis de la situación actual para un debate abierto sobre su futuro estratégico” [En línea], a POSTIGO, Inmaculada; RECODER, María José, coords.: *Los y las “tics” en los estudios de comunicación*. Málaga: Asociación Española de Universidades con Titulaciones de Información y Comunicación (ATIC), pàg. 15–83. ddd.uab.cat/record/191955

CIVIL I SERRA, Marta (2021): *Selecció de tesis doctorals en comunicació defensades en l’àmbit de les ciències socials i les humanitats a Catalunya (2019 i 2020)* [En línea]. Bellaterra (Cerdanyola del Vallès): Institut de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona (InCom-UAB). ddd.uab.cat/record/245251